

BOSHLANG'ICH SINF MATEMATIKA DARSLARIDA TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Maftuna Abdumajitova Ixtiyor qizi

Nizomiy nomidagi TDPU Ta'lim va tarbiya nazariyasi metodikasi (Boshlang'ich ta'lim)
magistratura mutaxassisligi II bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7392851>

Annotatsiya. Mazkur maqola umumta'lim tizimida matematika fanining tutgan o'rni, o'ziga xosligi haqida fikr bildirishi qatorida «Zamonaviy matematika nega kerak?» degan savolga javob beradi. Bundan tashqari maqolada matematika darslarida ta'lim texnologiyalaridan foydalanish va bu bilan algebra elementlarini o'rganish jarayonidagi muvaffaqiyatlar to'g'risida fikr-mulohazalar o'z aksini topadi.

Kalit so'zlar: matematika, algebra elementlari, ta'lim texnologiyalar, ta'lim sifati, ta'lim samaradorligi, o'quvchi, umumta'lim tizimi.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Аннотация. В данной статье, помимо выражения мнения о роли и уникальности математики в системе общего образования, «Зачем нужна современная математика?» отвечает на вопрос. Кроме того, в статье отражены мнения об использовании образовательных технологий на уроках математики и успешности процесса изучения элементов алгебры.

Ключевые слова: математика, элементы алгебры, образовательные технологии, качество образования, эффективность образования, студент, система общего образования.

USE OF EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN MATHEMATICS LESSONS IN PRIMARY SCHOOL

Abstract. This article, in addition to expressing an opinion about the role and uniqueness of mathematics in the general education system, "Why do we need modern mathematics?" answers the question. In addition, the article reflects opinions about the use of educational technologies in mathematics lessons and the success of the process of learning the elements of algebra.

Keywords: mathematics, elements of algebra, educational technologies, quality of education, effectiveness of education, student, general education system.

KIRISH

Hozirgi tobora rivojlanish sari borayotgan jamiyatda har qanday umumta'lim tizimida matematika fani markaziy o'rinlardan birini egallaydi. Bu esa shubhasiz, ushbu bilim sohasining o'ziga xos ekanligidan dalolatdir.

Odatiy hollarda o'quvchilar o'z o'qituvchilariga «Zamonaviy matematika nima? U nega kerak?» — degan savollarni berishadi. Va har safar javob o'quvchilarning rivojlanish darajasiga va o'quvchining ta'lim ehtiyojlariga qarab turlicha bo'ladi.

Matematika - bu til va fikrlash, u til va mantiq kabi. Matematika fikrlash vositasidir. U ko'p odamlarning aniq fikrlash natijalarini jamlaydi. Matematikaning yordami bilan bir fikrni boshqasi bilan bog'lash mumkin. Tabiatning o'zining g'alati qonunlari va qoidalari bilan yaqqol ko'rinib turgan murakkabliklari, ularning har biri juda batafsil alohida tushuntirishga imkon

beradi, aslida bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir. Ammo, agar kishi matematikadan foydalanishni istamasa, unda bu juda ko'p turli xil faktlarda mantiq unga biridan ikkinchisiga o'tishga imkon berishini ko'rmaydi. Shunday qilib, matematika atrofdagi dunyoni o'rganish uchun zarur bo'lgan fikrlashning muayyan shakllarini shakllantirishga, rivojlantirishga imkon beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'quv predmetining mazmuni ko'pgina omillarga – o'quvchilar bilimiga qo'yadigan hayot talablariga, tegishli fanlar darajasiga, o'quvchilarning aqliy va jismoniy yoshi imkoniyatlariga bog'liq. Ushbu omillarni to'g'ri hisobga olish maktab o'quvchilarini eng samarali o'qitish, ularning bilim qobiliyatini kengaytirishning muhim shartidir. Ammo ba'zida bu shart bir qator sabablarga ko'ra bajarilmaydi. Aftidan, hozirgi vaqtda ba'zi o'quv fanlarini o'qitish dasturlari, shu jumladan, matematiklar hayotning yangi talablariga, zamonaviy fanlar darajasiga va rivojlanish psixologiyasi va mantiqining yangi ma'lumotlariga mos kelmaydi. Ushbu holat o'quv fanlarining yangi mazmuni bo'yicha mumkin bo'lgan loyihalarni nazariy va eksperimental tekshirish zarurligini taqozo etadi. Matematik ko'nikmalarning poydevori boshlang'ich ta'lim tizimida qo'yiladi. Lekin, afsuski, matematiklarning o'zlari ham, metodist va psixologlar ham elementar matematika mazmuniga juda kam e'tibor beradi. Boshlang'ich sinflarda (1-4-sinflar) matematika bo'yicha o'quv dasturi o'zining asosiy xususiyatlariga ko'ra bundan 50-60 yil avval shakllanganligini va o'sha davrdagi matematik, uslubiy va psixologik g'oyalar tizimini tabiiy ravishda aks ettirganligini alohida ta'kidlash joiz.

So'nggi paytlarda o'quv dasturlarini modernizatsiya qilishda maktab o'quv dasturiga kompleks nazariy asosni olib kirishga alohida ahamiyat berilmoqda. Bu tendensiya mamlakatda ham, xorijda ham namoyon bo'lmoqda. O'qitishda ushbu tendensiyaning amalga oshirish, ayniqsa, boshlang'ich sinflarda, masalan, Amerika maktabida kuzatilganidek, muqarrar ravishda o'quvchilarlar va ta'lim psixologiyasi hamda didaktika uchun bir qator qiyin savollar tug'diradi, chunki hozirda bu borada — o'quvchining to'plamning ma'nosini o'zlashtirish xususiyatlarini ochib beradigan (ko'p jihatdan o'rganilgan sanash va sonni o'zlashtirishdan farqli o'laroq) deyarli hech qanday tadqiqotlar yo'q.

So'nggi yillardagi mantiqiy va psixologik tadqiqotlar, ayniqsa, J.Piagetning ishi o'quvchilar tafakkurining muayyan mexanizmlari va umumiy matematik tushunchalar o'rtasidagi bog'liqlikni ochib berdi.

Natural son butun tarixi davomida matematikada asosiy tushuncha bo'lib kelgan. U ishlab chiqarish, texnologiya va kundalik hayotning barcha sohalarida juda muhim rol o'ynaydi. Turli nazariy manbalarda bu matematikaning boshqa tushunchalari orasida unga alohida o'rin berish imkonini berishi va turli shakllarda natural son tushunchasi matematik abstraksiyaning boshlang'ich bosqichi ekanligi, u ko'pchilik matematik fanlarni qurish uchun asos bo'lganligi haqidagi bayonotlar keltiriladi. O'quv predmeti sifatida matematikaning boshlang'ich elementlarini tanlash ushbu umumiy qoidalarni mohiyatan amalga oshiradi. Shu bilan birga, o'quvchi raqam bilan tanishayotganda bir vaqtning o'zida miqdoriy munosabatlarning dastlabki xususiyatlarini o'zi uchun ochib beradi deya taxmin qilinadi. Hisoblash va raqam maktabda matematikani keyingi barcha o'rganishning asosidir deyish mumkin.

MUHOKAMA

Shuning uchun umumta'lim tizimida matematika darslarida algebraik elementlarni o'rganish uchun dars jarayonlarida bugungi kundagi eng zamonaviy ham matematik

mashg'ulotlarda faollik darajasi yuqori bo'lgan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarda algebraik bilim saviyasining kengroq bo'lishida xizmat qiladi.

Ta'lim tizimining hozirgi holati noan'anaviy ta'lim texnologiyalarining roli ortib borayotgani bilan tavsiflanadi. O'quvchilarlar tomonidan ularning yordami bilan bilimlarni o'zlashtirish an'anaviy texnologiyalarga qaraganda ancha tezdir. Ushbu texnologiyalar bilimlarni rivojlantirish, egallash va tarqatish xarakterini o'zgartiradi, o'rganilayotgan fanlarning mazmunini chuqurlashtirish va kengaytirish, uni tezda yangilash, samaraliroq o'qitish usullarini qo'llash, shuningdek, har bir kishi uchun ta'lim olish imkoniyatini sezilarli darajada kengaytirish imkonini beradi.

«Ta'lim texnologiyalari» tushunchasi keng qo'llanilishiga qaramay, V.I.Zagvyazinskiyning so'zlariga ko'ra juda shartli. Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan texnologiyalarning turlarini «o'quv yoki pedagogik emas, balki o'qitish deb atash to'g'riroqdir va ishlab chiqarish sohasidan olingan atamaning o'zi, albatta, ta'limda shartli ravishda qo'llaniladi va ta'lim texnologiyalarining o'zi ijtimoiy texnologiyaning bir turi sifatida ishlab chiqarish texnologiyasi kabi qattiq va oldindan belgilab qo'yilgan emas.

Ishlab chiqarish sohasidan olingan ushbu atama ta'lim tizimi bilan bog'langanda ta'lim jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Ta'lim texnologiyalari - bu ta'lim ishtirokchilari uchun qulay sharoitlarni ta'minlash va cheklovlarni hisobga olgan holda, muayyan natijaga erishish uchun uni rejalashtirish, tashkil etish, yo'naltirish va tuzatish bo'yicha o'quv jarayoni sub'yektlarining birgalikdagi faoliyati tizimi hamdir.

NATIJA

Aynan boshlang'ich sinf matematika darslarida ta'lim texnologiyalariga murojaat etish samradorligini birgina algebra elementlarini o'rganishda emas, ba'li umumiy matematika kursi nazarida ham ko'rish mumkin. Algebra elementlarini o'rganish samarasi yuqori bo'lishi uchun pedagogik mahoratga va chuqur bilimga ega boshlang'ich ta'lim mutaxassisi jarayonning qaysi qismida ta'lim texnologiyalariga murojaat etish zarurligini yaxshi biladi. Hamda ta'lim texnologiyalarining har xil turlaridan unumli foydalanadi. Bu esa matematika darslarida o'quvchilarning algebra elementlari haqida bilimlarini puxta egallashda mustahkam poydevordek turadi.

XULOSA

Yuqorida ta'kidlangan so'zlarning qisqa xulosasi sifatida aytish kerakki, umumta'lim tizimining boshlang'ich bo'g'inida matematika darslarida ta'lim texnologiyalaridan unumli foydalanish o'quvchilarning bilimi mustahkam bo'lishida katta yordam beradi. Bundan tashqari matematika darslarida o'quvchilarda algebra elementlari borasidagi bilimlarni chuqurroq egallash, yanada takomillashtirishda juda samaradordir. Faqatgina fan yuzasidan bilim berayotgan o'qituvchi dars mashg'ulotlarini qaysi qismida qaysi ta'lim texnologiyasini qo'llash o'rinli bo'lishi, qo'llash natijada qanday samaraga erishish mumkinligini oldindan ko'ra olishi juda muhimdir.

REFERENCES

1. Актуальные проблемы методики обучения математике в начальных классах./под ред. М.И.Моро, А.М.Пышкало. -М.: Педагогика, 1977.
2. И.И.Аргинская, Е.А.Ивановская. Математика: Учебник для 1,2,3,4 класса четырехлетней начальной школы.- Самара: Изд. дом «Федоров», 2000.
3. М.А.Бантова, Г.В.Бельтюкова. Методика преподавания математики в начальных классах.- М.: Педагогика,1984.
4. П.М.Эрдниев. Углубленные знания как условие радостного обучения./ Начальная школа.- 1999 №11, с.4-11.
5. В.В.Давыдов. Психическое развитие в младшем школьном возрасте./ Под ред. А.В.Петровского.- М.: Педагогика, 1973.
6. А.З.Зак. Развитие умственных способностей младших школьников.
7. И.М.Доронина. Использование методики УДЕ на уроках математики. //Начальная школа.-2000, №11, с.29-30.
8. Н.Б.Истомина. Методика обучения математике в начальных классах.- М.: Издательский центр «Академия», 1998.
9. М.И.Волошкина. Активизация познавательной деятельности младших школьников на уроке математики.//Начальная школа-1992 №10.
10. M.I.Abdumajitova. Boshlang'ich sinf matematika darslarida algebra elemntlarini o'rganishda ta'lim texnologiyalarining tutgan o'rni. «Journal of century innovation» international interdisciplinary research journal. 12.05.2022.
11. Ismailovich S. A. Socio-Psychological Problems of Educating an Independent-Minded, Creative Person in the Educational Process //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF LITERATURE, PHILOSOPHY AND CULTURE. – 2021. – Т. 2. – №. 12. – С. 4-7.
12. Саидов А., Джураев Р. Баркамол авлодни тарбиялаш-соғлом турмуш тарзини шакллантиришда спортнинг ўрни //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 203-208.
13. Саидов А. pedagogik mahorat: ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини шакллантириш устувор вазифа сифатида //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2020. – Т. 2. – №. 2.